

בחולו של מועד דקאמר התם דכונן אדם תפילין בחולו של מועד אפילו לאחר כשצריך להם להניחם במועד אבל כשאינו צריך להם במועד אלא לאחר המועד אז לעצמו כותב במועד כדי שיהיו ממונים בידו להניחם אחר המועד מיד אבל לאחר לא יושם שמספקים בו דוחים הראיות ופוגעים בהני תנאי ואמוראי כמאן דאמר שבת יום טוב וזמן תפילין הן אבל לדין ללא זמן תפילין הן בכלל יום טוב הוי נמי חולו של מועד דהא דתנן הפסח הוא דאסור בלילת חמץ ודוקות דמיני במוקד ולענין הלכה נהרא ונהרא ופשיטא אן בלמכותינו נוהגין להניחם ולצרך עליהן כמהר"ם והרא"ש ונני ספרד נהגו שלא להניחם ועיין נב"י ובשלחן ערוך ונהג"ה לשם:

פ"ב א מצות תפילין וכו' עד
במועדה מימים ימימה. כן
צריך לומר:

סימן לב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] משפט כתיבת תפילין: [ה] צריך לכתבו בימינו ואם הוא אטר: [ו] אין צריך לשרטט: [ז-ח] צריך לכתבו בקלף לשמן ולצד הבשר: [ט] אם עבדו גוי: [יב] איזה עור כשר לכתבו עליו: [יג] אם ניקב חוץ האות: אם ניקב רגל הה"א: [יד] אם נפסק אחר מהאותיות: [טו] נפלה טפת דיו על האות ונטלה או שלא היה האות מוקפת גויל מתחלתה פסול: עשה ריש כמין דלי"ת אינו יכול לגרור ולחקנו: [יז] מ"ם פתוחה שנדבק פתיחה ונסתמה אין מועיל לגרור הדבק: דבק אות לאות מותר לגרור: [יח] מה צריך להוציא בפיו בהתחלת הכתיבה: צריך לכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם: [יט] צריך לדקדק בחסרות ויתרות: צריך להיות מאד ירא שמים וחדר לדבר ה' המתעסק בתיוקן תפילין: [כא] כמה פעמים צריך לקרות כל פרשה קודם שיחננה בתוך ביתה: [כב] אם חיסר אות אחת אין לה תקנה: וחסרות ויתרות בסימן ל"ו: כתבו שלא כסדרן יגנו: [כג] אם צריך לכתוב מתוך הכתב: צריך לקרות כל חיבה קודם שיכתובה: [כד] כמה חלק צריך להניח למטה ולמעלה ובתחלה וכתוב שלש אותיות חוץ לשטה: [לז] כל הפרשיות פתוחות חוץ מן האחרונה שהיא סתומה: [לז-לח] מאיזה עור יעשה הבתים ומאיזה צבע ואם צריך עיבוד לשמה והיה מרובעין ירבע גמור והיה חריץ ניכר בין בית לבית: אופן עשיית הבתים: ורחבן: [לח-למ] צורת השינין שבבתים וצריך שיגיעו עד מקום התפר: עשיית היתורא והמעברתא: אופן עשיית בית של תפילין של יד: יגול כל פרשה מסופה לתחלתה: מה צריך לכוון על כל פרשה: [מ] יתן כל פרשה בבית שלה זקופה: וסדר הנחתן בבתים בסימן ל"ד: [מא] אם כתב כל פרשיות של ראש בקלף אחד או של יד בארבעה קלפים: [מב] ציפה הבתים בזהב או עשאו מעור בהמה טמאה: [מג] במה יתפור הבתים [מא] וכמה תפירות יעשה וכיצד יתפור ואם נפסקה התפירה. ועי' בס"י שאחר זה: [נא] עשיית קשר של ראש ושל יד:

א-ב מצות תפילין שיכתוב ארבע פרשיות שהן קדש לי כל בבור (שמות יג א-י) **עד**

בחולו של מועד דקאמר התם דכונן אדם תפילין בחולו של מועד אפילו לאחר כשצריך להם להניחם במועד אבל כשאינו צריך להם במועד אלא לאחר המועד אז לעצמו כותב במועד כדי שיהיו ממונים בידו להניחם אחר המועד מיד אבל לאחר לא יושם שמספקים בו דוחים הראיות ופוגעים בהני תנאי ואמוראי כמאן דאמר שבת יום טוב וזמן תפילין הן אבל לדין ללא זמן תפילין הן בכלל יום טוב הוי נמי חולו של מועד דהא דתנן הפסח הוא דאסור בלילת חמץ ודוקות דמיני במוקד ולענין הלכה נהרא ונהרא ופשיטא אן בלמכותינו נוהגין להניחם ולצרך עליהן כמהר"ם והרא"ש ונני ספרד נהגו שלא להניחם ועיין נב"י ובשלחן ערוך ונהג"ה לשם:

פ"ב א מצות תפילין וכו' עד
במועדה מימים ימימה. כן
צריך לומר:

סימן לב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] משפט כתיבת תפילין: [ה] צריך לכתבו בימינו ואם הוא אטר: [ו] אין צריך לשרטט: [ז-ח] צריך לכתבו בקלף לשמן ולצד הבשר: [ט] אם עבדו גוי: [יב] איזה עור כשר לכתבו עליו: [יג] אם ניקב חוץ האות: אם ניקב רגל הה"א: [יד] אם נפסק אחר מהאותיות: [טו] נפלה טפת דיו על האות ונטלה או שלא היה האות מוקפת גויל מתחלתה פסול: עשה ריש כמין דלי"ת אינו יכול לגרור ולחקנו: [יז] מ"ם פתוחה שנדבק פתיחה ונסתמה אין מועיל לגרור הדבק: דבק אות לאות מותר לגרור: [יח] מה צריך להוציא בפיו בהתחלת הכתיבה: צריך לכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם: [יט] צריך לדקדק בחסרות ויתרות: צריך להיות מאד ירא שמים וחדר לדבר ה' המתעסק בתיוקן תפילין: [כא] כמה פעמים צריך לקרות כל פרשה קודם שיחננה בתוך ביתה: [כב] אם חיסר אות אחת אין לה תקנה: וחסרות ויתרות בסימן ל"ו: כתבו שלא כסדרן יגנו: [כג] אם צריך לכתוב מתוך הכתב: צריך לקרות כל חיבה קודם שיכתובה: [כד] כמה חלק צריך להניח למטה ולמעלה ובתחלה וכתוב שלש אותיות חוץ לשטה: [לז] כל הפרשיות פתוחות חוץ מן האחרונה שהיא סתומה: [לז-לח] מאיזה עור יעשה הבתים ומאיזה צבע ואם צריך עיבוד לשמה והיה מרובעין ירבע גמור והיה חריץ ניכר בין בית לבית: אופן עשיית הבתים: ורחבן: [לח-למ] צורת השינין שבבתים וצריך שיגיעו עד מקום התפר: עשיית היתורא והמעברתא: אופן עשיית בית של תפילין של יד: יגול כל פרשה מסופה לתחלתה: מה צריך לכוון על כל פרשה: [מ] יתן כל פרשה בבית שלה זקופה: וסדר הנחתן בבתים בסימן ל"ד: [מא] אם כתב כל פרשיות של ראש בקלף אחד או של יד בארבעה קלפים: [מב] ציפה הבתים בזהב או עשאו מעור בהמה טמאה: [מג] במה יתפור הבתים [מא] וכמה תפירות יעשה וכיצד יתפור ואם נפסקה התפירה. ועי' בס"י שאחר זה: [נא] עשיית קשר של ראש ושל יד:

א-ב מצות תפילין שיכתוב ארבע פרשיות שהן קדש לי כל בבור (שמות יג א-י) **עד**

במדרש הנעלם לשיר השירים (וזהר מדש דפוס מונקאטש שה"ש ט) על פסוק (שיר השירים א ג) לרים שמנך טובים זהו לשונו רב המנוח סנה הכי אמר אלון אינון ימים דאיקרון טובים ואינון תפילין דרישא דקדושא בריך הוא מנח להון ועל דא איקרון טובים בגין דאינון נהרין ברישא דקדושא עילאה ובכל אחר ימים טובים אינון תפילין דרישא דקב"ה מנח להון חולו של מועד דלא איקרי יום טוב א' אלון תפילין דדרועא דהא לית לה לסיהרא מגרמא כלום אלא מנחירו דיום טוב תפילין דדרועא דהיהו תפילין של יד לא נהירו אלא מגו נהירו דתפילין של ראש תפלה דרישא יום טוב תפלה דדרועא חולו של מועד וספיר קאמר והכי איהו ועל דא חולו של מועד אינון לענין עבדתא בגוונא דיום טוב ואינטריך חדוה בגוונא דיליה וביני כן בצלנין יומין דאינון תפילין דמארי עלמא אסור לאנחא שאר תפילין דהא אלון יומין דאינון תפילין עילאין שראן על רישיהון דישראל קדישין. רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוי תינח תפילין דרישא דשריין על רישיהון דישראל קדישין ביום טוב תפילין דדרועא דהיהו חולו של מועד היך אן אחידן לה א"ל בגין דאן אחידן לה ואיהי יד כהה אסור למיעבד עבדתא בטרטא דילה ואינטריך למעבד חדוה בטרטא דתפילין דרישא ועמא קדישא אחידן תפילין ושריא עליהו ביום טוב ובחולו של מועד ואסיר לאעבד תפילין דמארי עלמא לאנחא חדוה אחרנין דאינון דוגמא דיוקנא לתתא. למלכא דבעי לנטרע לעבדיה א"ל עבד דיוקנא דחוממא דילי כל זימנא דההוא דיוקנא דיקנא יתמו עין כולי עלמא יועון וידחלו מין לבשר מגו רחמינו עילאה דקא רמיס ליה מלכא יבד צדיה חוממא דגושפנקא עילאה דיליה כיון דאחיד חוממא עילאה דמלכא צדיה שציק מיניה ההוא דיוקנא דהיהו עבד אי ההוא עבדא דמי חוממא עילאה דמלכא בגין ההוא חוממא דהיהו עבדא בגין דהיהו עבד קלנא בחוממא דמלכא ולא חייש ליה וביני כן אסיר לעמא קדישא לדחיה חוממא דמלכא עילאה דשרא עלן בגין דיוקנא דאן עבדין האי במועד ובחולו של מועד וכל שכן בשבת דכולא שרא עלן. ומאחר שבתלמודא דידן לא נתבאר דין זה בצירוש מי יערב לבר לגשת לעבור בקום עשה על דברי רבי שמעון בן יוחי המפליג כל כך באיסור הנחתן:

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ג] איזה דיו כשר לתפילין: אם כתב אות אחת בזהב או שורק עליה זהב: [ד] פירוש מה הוא קלף ומה הוא דוכסוסטוס: אם צריך לעבד בעפצים: [ה] אי סגי במחשבה שהוא מעבדו לשמה: עיבודו לשם מוזהר או ספר תורה אם כשר לתפילין: [ו] מה סימן עושים בעורות כשמניחים אותם ביד גוי לעבד: [ז] עור שנעבד שלא לשמו אם יש לו תיקון: [ח-ט] בדבר הפשוט אפילו איקרי ליה ינוקא כהלכתו פסול: אותיות שרגליהם מגיעים לסוף הקלף בלי הקף גויל מתחלתם: [י] אימתי פוסל דבוק האות ואימתי אינו פוסל: [יא] מ"ם פתוחה שנסתמה אם צריך לגרור כל האות: אותיות דרכי משה

פ"ב א אב"ב בכל גלילותינו מניחין במועד ומברכין עליהן כדברי הרא"ש אלא שאין מברכין עליהן בקול רם בבית הכנסת כמו בשאר ימות החול:

הגהות והערות

פ"ב א [א] עיין ט"ז סי' תרס"ח ס"ק א שכתב דלא מצינו בשום מקום דחול המועד איקרי יו"ט, ובשו"ע הרב סי' תס"ז סעיף סה כתב שחול המועד בכלל יו"ט לענין שמחה. ועיין שדי חמד מועד חול המועד אות ו שהארין בזה וכתב שהרשב"א (בשוכה ח"ה סי' רטו) והריטב"א (סוכה לח, א ד"ה הבי"ע) והרדב"ז (ח"ד סי' ק"א וח"ו סי' אלפיים רלא) כתבו דחזו"מ איקרי יו"ט:

רֵיחַ מֵהוּא סְתִימָא דְכוּלָּא. וּבְגִין הָאֵי רֵיחַ, כָּל
 אֵינֹן שְׁמַנִּין וּבוֹסְמִין, כּוּלְהוּ נְהִירִין וְאַקְרוּן טוֹבִים,
 בְּגִין דְּהָאֵי קַיִים לוֹן, לְמַתְּוֵי כּוּלְהוּ חַד ^{(דף טט}
 קִישׁוּרָא, נְהִיר כְּחֲדָא. ^{נ"ב)}

וְאֵי לָאוּ, לָא אַקְרוּן טוֹבִים. בְּגִין דְּכַד הָאֵי רֵיחַ
 עִילָאָה, עָאל בְּסְתִימוֹ לְגוּ נַחְלָא עֲמִיקָא,
 וְאַמְלִי לִיה כְּדָקָא יָאוּת, כּוּלְהוּ דְרַגִּין אַקְרוּן טוֹבִים
 מְאֵי טוֹבִים נְהִירִין.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר חָבִי, אֵלֶיךָ אֵינֹן יָמִים
 דְּאַקְרוּן טוֹבִים. וְאֵינֹן תְּפִילִין דְּרִישָׁא,
 דְּאֵינֹן תְּפִילִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מִנַּח לוֹן, וְעַל
 דְּאֵי אַקְרוּן טוֹבִים, בְּגִין דְּאֵינֹן נְהִירִין בְּרִישָׁא
 דְּקוּדְשָׁא עִילָאָה.

לשון הקודש

הנחל העמק וממלא אותו כראוי, כל
 הדְרָגוֹת נִקְרָאוֹת טוֹבִים. מהו טוֹבִים?
 מאירים.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר כֵּן: אֵלֶיךָ הֵם יָמִים
 שְׁנִקְרָאוֹם טוֹבִים. וְהֵם תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ,
 שֶׁהֵן תְּפִילִין שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ
 אוֹתָן, וְעַל כֵּן נִקְרָאוֹת טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵן
 מְאִירוֹת בְּרֵאשׁ הַקְדוּשׁ הָעֲלִיוֹן.

שְׁעוֹמְדֵת בְּסִתְרָא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַנְּסִתְרָא שֶׁל כָּל
 הַנְּסִתְרִים, שְׁאֵינֹו נֹדֵעַ כָּלֵל. וְהַנְּקִדָּה הוּא
 הִיא רֵיחַ מֵאוֹתוֹ הַנְּסִתְרָא שֶׁל הַכֵּל. וּבִשְׂבִיל
 הַרִיחַ הַזֶּה, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים וּבִשְׂמִים, כָּלֵם
 מְאִירִים וְנִקְרָאוֹם טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁזֶה מְקַיֵּם
 אוֹתָם, שִׁיהִיו כָּלֵם קֶשֶׁר אֶחָד, מְאִיר כְּאַחֵד.
 וְאֵם לֹא – לֹא נִקְרָאוֹם טוֹבִים. מִשּׁוּם
 שֶׁכְּשֶׁהִרִית הָעֲלִיוֹן נִכְנָס בְּסִתְרָא לְתוֹךְ

וּבְכֹל אֶתֶר, יָמִים טוֹבִים אֵינּוֹן תְּפִלִּין דְּרִישָׁא,
 דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנַח לִזְנוּן. חוּלוֹ שֶׁל
 מוֹעֵד, דְּלֹא אֶקְרִי יוֹם טוֹב, אֵלִין תְּפִלִּין דְּדְרוּעָא,
 דְּהָא לִית לָהּ לְסִיחָרָא מְגַרְמָה פְּלוּם, אֶלָּא מְנַהֲרוּ
 דְּיוֹם טוֹב.

תְּפִלִּין דְּדְרוּעָא דְּאִיהִי תְּפִלָּה שֶׁל יָד, לָא
 נְהִירָא אֶלָּא מְגוֹ נְהִירוֹ דְּתְפִלִּין שֶׁל
 ראש. תְּפִלָּה דְּרִישָׁא, יָמִים טוֹבִים. תְּפִלָּה דְּדְרוּעָא,
 חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. וְשִׁפִּיר קֹאמֵר, וְהָכִי הוּא.
 וְעַל דָּא, חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אִיהוּ לְעֵנִן עֲבִידְתָּא,
 פְּגוּזָא דְּיוֹם טוֹב. וְאַצְטְרִיךְ חֲדוּה פְּגוּזָא
 דִּילִיהּ. וּבְגִין כֵּךְ, בְּאֵלִין יוֹמִין דְּאֵינּוֹן תְּפִלִּין
 דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָא, אָסוּר לְאַנְתָּא שְׂאָר תְּפִלִּין, דְּהָא
 אֵלִין יוֹמִין, דְּאֵינּוֹן תְּפִלִּין עֵילָאִין שְׂרִיין עַל
 רִישֵׁיהוֹן דִּישְׂרָאֵל קְדִישִׁין.

לשון הקודש

טובים. מקום, ימים טובים הם תפלין של
 ראש, שהקדוש ברוך הוא מניח אותן.
 חלו של מועד, שלא נקרא יום טוב, אלו
 תפלין של הזרוע, שהרי אין להבנה
 מעצמה פלום, אלא מאור של יום טוב.
 תפלין של זרוע, שהיא תפלה של יד,
 אין מאירה אלא מתוך האור של תפלין
 של ראש. תפלין של ראש - ימים

טובים. תפלין של זרוע - חלו של מועד.
 ויפה אמר, וכך הוא.
 ועל זה, חלו של מועד הוא לענין עבודה,
 כמו שיום טוב. וצריך שמחה כמו שלו.
 ומשום כך, בימים הללו, שהם תפלין של
 רבון העולם, אסור להניח שאר התפלין,
 שהרי בימים הללו, שהם תפלין עליונים,
 שורים על ראשיהם של ישראל

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאֵל לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן אָבִיו, אָמַר לִיה, תִּינַח תְּפִילִין דְּרִישָׁא, דְּשִׁרְיִין עַל רִישִׁיהוֹן דְּעַמָּא קְדִישָׁא בְּיוֹם טוֹב. תְּפִילִין שְׁל יָד, דְּאִיהוּ חוּלוֹ שְׁל מוֹעֵד, אִיךְ אַנְן אַחְדִּין לָהּ.

אָמַר לִיה, בְּגִין דְּאַנְן אַחְדִּין לָהּ, וְאִיהִי יָד פְּתָה, אָסוּר לְמַעַבְדַּ עֲבִידְתָּא בְּסִטְרָא דִּלָּהּ, וְאַצְטְרִיד לְמַעַבְדַּ חֲדוּת, בְּסִטְרָא דְתְּפִילִין דְּרִישָׁא. וְעַמָּא קְדִישָׁא אַחְדִּין תְּפִילִין דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָּא וְשִׁרְיִין עֲלִייהוּ בְּיוֹם טוֹב. וּבְחוּלוֹ שְׁל מוֹעֵד, וְאַסוּר לְאַעֲבֵרָא תְּפִילִין דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָּא מֵעַל רִישִׁיהוֹן, לְאַנְחָא תְּפִילִין אַחְרֵנִין, דְּאִינוֹן דּוּגְמָא וְדִיוקְנָא לְתַתָּא.

לְמַלְכָּא דְּבַעֵי לְנִטְרָא לִיה לְעַבְדֵיהּ, אָמַר לִיה עֲבִיד (חֲזַתְמָא) בְּדִיוקְנָא דְּחֻתְמָא דִּילִי, כֹּל

הקדושים.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו. אמר לו, מילא תפלין של ראש, ששורים על ראשיהם של העם הקדוש ביום טוב. תפלין של יד, שהיא חלו של מועד, איך אנו אוחזים אותה?

אמר לו, משום שאנו אוחזים אותה, והיא י"ד פתה, אסור לעשות עבודה בצד שלה, וצריך לעשות שמחה בצד

התפלין של ראש.

והעם הקדוש אוחזים את התפלין של רבון העולם, ושורים עליהם ביום טוב ובחלו של מועד, ואסור להעביר את התפלין של רבון העולם מעל ראשיהם להניח תפלין אחרות, שהם דגמא ודיוקן למטה.

למלך שרצה לשמר את עבדו, אמר לו, עשה (חיתם) כמו דיוקן החותם שלי. כל זמן

זִמְנָא דְהֵהוּא דְיוֹקְנָא יִתְחַזֵּי עֲלֶיךָ, כִּלְא יְזוּעוֹן וַיִּדְחֲלוֹן
 מִיַּנְדָּ. לְבַתֵּר מִגּוֹ רְחִימוֹ עֵילָאָה, דְקָא רְחִים לִיה
 מִלְכָּא, יִהֵב בְּיַדִּיהָ חוֹתְמָא דְגוֹשְׁפִנְקָא עֵילָאָה דִילִיָּה,
 כִּיּוֹן דְאַחִיד חוֹתְמָא עֵילָאָה דְמִלְכָּא בְּיַדִּיהָ, שְׂבִיק
 מַנְיָה הֵהוּא דְיוֹקְנָא דְאִיהוּ עֶבֶד.

אִי הֵהוּא עֶבֶד, דְחֵי חוֹתְמָא עֵילָאָה דְמִלְכָּא, בְּגִין
 הֵהוּא חוֹתְמָא דְאִיהוּ עֶבֶד, וְדֵאִי בַר קְטוּלָא
 אִיהוּ הֵהוּא עֶבֶדָא, בְּגִין דְעֶבֶד קְלָנָא בְּחוֹתְמָא
 דְמִלְכָּא, וְלֹא חֵיִשׁ לִיקְרִיָּה. וּבְגִין כֵּן, אָסוּר לְעַמָּא
 קְדִישָׁא לְדַחֵיָּא חוֹתְמָא דְמִלְכָּא עֵילָאָה דְשָׂרֵי עֲלוֹן,
 בְּגִין דְיוֹקְנָא דָּא דְאִינוֹן עֶבְדִּים (דְאַגְו עֶבְדִּין).

הֵאִי בְּמוֹעֵד וּבְחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְכֹל שְׁכֵן בְּשַׁבַּת,
 דְכִלְא שְׂרִיא עֲלוֹן, שַׁבַּת דְמַעְלֵי שַׁבַּתָּא,
 תְּפִלָּה שֶׁל יָד. שַׁבַּת דְיוֹמָא, תְּפִילִין דְרִישָׁא.

לשון הקודש

הָעֶבֶד, מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה קְלוֹן בְּחוֹתֵם הַמֶּלֶךְ
 וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְכְבוֹדוֹ, וּמִשּׁוּם כֵּן אָסוּר
 לָעַם הַקְּדוֹשׁ לְדַחֹת אֶת חוֹתֵם הַמֶּלֶךְ
 הָעֲלִיּוֹן שֶׁשׁוֹרָה עֲלֵינוּ, מִשּׁוּם הַדְּיוּקָן הַזֶּה
 שֶׁהֵם עֶבְדִּים (שְׁאֵנו עוֹשִׂים).

זֶה בְּמוֹעֵד וּבְחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְכֹל שְׁכֵן
 בְּשַׁבַּת, שֶׁהִכֵּל שׁוֹרָה עֲלֵינוּ. שַׁבַּת שֶׁל
 עֶרֶב שַׁבַּת – תְּפִלָּה שֶׁל יָד. שַׁבַּת שֶׁל
 הַיּוֹם – תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ.

שְׁאוֹתוֹ דְיוֹקָן יִרְאֶה עֲלֶיךָ, כִּלְס יְזוּעוֹ
 וַיִּפְחָדוּ מִמֶּךָ. אַחֲרַי כֵּן מִתּוֹךְ אֲהַבָּה
 עֲלִיוֹנָה שְׁאוֹהֵב אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ, נָתַן בְּיָדוֹ
 חוֹתֵם שֶׁל הַחוֹתְמַת הָעֲלִיוֹנָה שְׁלוֹ. כִּיּוֹן
 שְׁאִחֵזוּ הַחוֹתֵם הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּיָדוֹ,
 נָטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן שֶׁהוּא עָשָׂה.

אִם אוֹתוֹ הָעֶבֶד דוֹחֶה אֶת הַחוֹתֵם
 הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבִיל אוֹתוֹ הַחוֹתֵם
 שֶׁהוּא עָשָׂה, וְדֵאִי בֶן-מֹת הוּא אוֹתוֹ

סימן צח

ע"א ד"ה ימים⁵⁶³, ולא שחשו לבד לדברי הזוהר⁵⁶⁴. ולא תאמר שהוקנים שהיו לפנינו לא ידעו מהספרים החיצונים שנמצאו לעת עתה ביד הלומדים, הלא האגור נמי כתב [סי' לז] שמצא ג' דינים בהזוהר, וזה שזכרתי, אחד מהן, וכל הקדמונים למדו ודקדקו הרבה בספר ההוא, ואפילו הכי לא חשו לזה, כי האמת שהוא עצמו כתב, שלא מצא דבר זה בכל המחברים שראה בימיו.

ועתה פקח עיניך וראה, אם היה בזה ממש, אי אפשר שלא הזכירו שום מחבר אחר. גם לא אישתמיט רמז בתלמוד בבלי וירושלמי ספרא ופסיקתא ושאלתות. ויפה כוונת הקאר"ו שהביא הרבה דברים מהזוהר, וזה לא הביא, כי לא חש לזה. ועוד דע שכוונת רשב"י לחלק תפילין של יד משל ראש, וכאילו הן בנויין על שתי יסודות, שתפילין של יד הוא רמז לתפילה מיושב, ושל ראש לתפילה מעומד. ואזיל לטעמיה, שכתב נמי [זוהר חדש שיר השירים ח ע"א] המניח תפילין בחול המועד חייב מיתה, משום שתפילין של יד הוא הרמוז לה, ושל ראש רמז לשבתות וימים טובים. ואנחנו אין חוששין לזה, אלא שתיהן עניין אחת הוא, וקשירה אחת היא, אלא שזהו כנגד הראש וזהו כנגד הלב. ומי

תשובה, אהובי ידידי המשכיל הר' מרדכי בר תנחום י"ק, ששאלת אותי על מנהגי, אם להניח תפילין של יד בישיבה או בעמידה. מפני שראית הרבה מן המדקדקים בדיקרו"ק עניות, להניח תפילין של יד בישיבה.

דע אהובי. חדשים מקרוב באו, ורוצים להיות מכת המקובלים, וממדרשי הנעלמים, ומחלשי הראות, לא יביטו באור הזוהר, ולא ידעו מוצאו ומבואו וכוונתו, אלא שכך מצאו בספרי רשב"י. ודע אהובי שכל רבותי ואבותי הקדושים ששמשו גאוני עולם, ראיתי מהם שלא נהגו כך, אלא כדברי התלמוד והפוסקים. ואם היה רשב"י עומד לפנינו וצוח לשנות המנהג שנהגו הקדמונים, לא אשגחין ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו, וכאשר כתב הקאר"ו [ב"י א"ח סי' כה ס"ה ד"ה והאגור].

וראייה לזה שהוא כתב סודות גדולות ואזהרות נפלאות, שאין לברך שתי ברכות על תפילין של ראש ושל יד [שם ס"ה], ואנו לא אשגחין ביה, ומברכין שתיים⁵⁶¹. גם הוא כתב [ב"י סי' לא ס"ב] המניח תפילין בחול המועד חייב מיתה, ואנחנו מניחים ומברכין עליהן⁵⁶². ואף שבני ארץ ישראל אינן מניחין תפילין כלל בחול המועד, לפי שהרשב"א [שו"ת ח"א סי' תרצ] בא וביטל המנהג לפי סברתו, שתפס דעת ר"י בעל התוס' [עירובין צו

שבתות וי"ג ימים טובים נשאר ש', כי שס"ה ימים הם ימי השנה. ועי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קח תשובה כנגד הנחת תפילין בחוה"מ וכו' משיג על דברי רבינו כאן בתשובה. והאריכו האחרונים הרבה בנושא הנחת תפילין בחול המועד. 563. עיין בתוס' מנחות לו, ב ד"ה יצאו מה שכתבו בזה. 564. עיין בשו"ת משאת בנימין סי' סב, שכתב וז"ל, הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד, ואם יהיו כל המחברים בכך מאזנים אחד, וספר הזוהר לבדו יעלה בכף שנייה מכריע את כולם, והרי הוא עדיף מרוב

561. כתב רבינו בהגהותיו לטור סי' כה, ויברך אקב"ו על מצות תפילין, וקאי על של יד ועל של ראש, אלא דעל של ראש שהוא גמר מצוה ועיקרה שיש בה ד' בתים ושיניין, מוסיף עוד לברך על מצות תפילין. וכעין זה איתא בתוס' פרק הרואה [ברכות ס ע"ב ד"ה אשר]. 562. רבינו ביים של שלמה ביצה פ"א [סי' נא] ובעמודי שלמה על הסמ"ג [עשין כב] כתב, מצאתי סמך להניח תפילין בחול המועד, דכתיב כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח, י), ראשי תיבות ש' הרמוז על ש"ן שבתפילין, ואותו ש"ן הוא מנין ימות השנה שמניחין בהן תפילין, שהרי כשתסיר ג"ב

הלכות תפילין סימן לד לה

(כ) *הוא חול ואסור להניחו בכיס תפילין, אלא יעשה שני כיסין וסימן לכל כיס, שלא יתן של זה בזה:

לה דין מנין השיטין, ובו סעיף אחד:

א (א) ^אנהגו (ב) במנין השיטין לכתוב בשל יד שבעה שיטין בכל פרשה ובשל ראש ארבעה שיטין, (ג) ואם שינה, לא פסל:

באר היטב

שנמצאו ואינם יודעים אם הם של רש"י או של ר"ת, אם באותו מקום נהגים להניח שני זוגות יניחן לאיזה שירצה, ואם הוא במקום שהרוב מניחים של רש"י יניחם בשל רש"י, תשובת יד-אליהו סימן ה:

<http://www.dafydrop.com/document/201/201873>

משנה ברורה

התיק מיוחד גם לדבר חול שהוא הטלית: (כ) הוא חול וממילא דאסור להחליף הכיסים, וכל-שכן הבתים והרצועות והפרשיות, משל רש"י לרבינו תם או איפכא. ואם לא הניחם אדם מעולם עליו לשם מצות תפילין, יוכל להחליפם. ואם הניחן אדם עליו אפילו פעם אחת לשם מצות תפילין, והיו מסודרין על-פי דעת אחד מהם, רבינו תם או רש"י, אסור להחליפן שוב אחר-כך; ואפילו אם התנה עליהן מעיקרא להחליפן כשירצה, לא מהני, דמקודש לחול לא מהני תנאי (אחרונים). כתב הפרי-מגדים, דאם מצא רצועות ואינו יודע אם הם של רש"י או של רבינו תם, יוכל להניחם לפרשיות של רש"י, דרובא מניחין של רש"י, ואנן סבירא לן גס-כן דרש"י עיקר, ומעלין בקודש. ועיין בבאר היטב ובביאור הלכה. ויש מן האחרונים שמקילין יותר, דלדידן דסוברין דרש"י עיקר וכנ"ל, יוכל להחליף וליטול רצועה משל רבינו תם לרש"י כשאין לו אחרת, אבל משל רש"י לרבינו תם אסור ליטול בכל גוונא. ואם נודמן שהוציא כיס של רבינו תם תחלה, יעבירם, כי לדידן רש"י עיקר ולא הוי בזה אין מעבירין על המצוות, ואף-על-פי-כן לכתחלה יזהר שלא יבוא לכך. **בחול-המועד אין להניח של רבינו תם**, ובתשעה באב למנחה יניחם הרוצה: א (א) נהגו. על-פי הקבלה ביד סופרים, איש מפי איש (טור): (ב) במנין השיטין. וכן יש קבלה בירם בענין התחלת ראשי השורות בשל-יד ובשל-ראש, כמבואר בטור ובבית-יוסף, וסופרים כהיום אין מדקדקין בתחלת ראשי השורות ומשנים כאשר יזמן להם. והרוצה לדרקק, לא ימשוך אותיות או יקצר הרבה כדי לכוין ראשי השיטות, כי אין נוי לתפילין, אבל מעט רשאי (פמ"ג): (ג) ואם שינה. בין בשל-יד ובין בשל-ראש. ואם אין לו לשל-יד רק קלף קצר וארוך שאין יכול לכתוב עליו שבע שיטין אם לא שיכתוב כתיבה דקה מאד, נראה רטוב יותר לשנות מנין השיטין, עיין במרדכי בהלכות קטנות סוף הלכות תפילין, והובא לעיל סימן לב, דככלל "זה אלי ואנוהו" לכתוב כתיבה גסה במקצת, שלא יהיו נמחקין מהרה. ובאמת אנו רואין בחוש דבכתיבות הדקות שרגילין איזה סופרים כהיום בעוונותינו הרבים מצוי כמה וכמה קלקולים גם בחחלת כתיבתן, שלא נכתבו כדין מחמת דקותן, וברובם חסר כמה וכמה תגין דשעטנ"ז גי' שהוא מדינא דגמרא, ויש מהראשונים שמחמירין בזה אפילו כדיעבד. ושומר נפשו לא יקנה פרשיות כאלה בתוך תפיליו, אם לא שיכרוק אותם מתחלה היטב היטב וידע מי כתב הפרשיות, דפרשיות כאלו מצוי מאד דכותביהן הם עדיין נערים שלא ידעו כלל דיני כתיבת סת"ם:

שערי תשובה

להם לעשות כן ולא ליתן לאחלופי וללבוש מה למעלה למטה. ועיין בצטרת וקנים שאין לעשות סימנים של אותיות בגופן של תפילין להכיר בין של רש"י לשל ר"ת ו"ל. ועיין בלבוש ובט"ז שאסור להניח שני זוגות תפילין יחד ממין אחד של רש"י או של רבינו תם משום כל תוסף:

ביאור הלכה

וכו', ועיין. אחר-כך מצאתי כעין זה כמרדכי בהלכות תפילין: * הוא חול. עיין במשנה ברורה, והעתיקתי כל זה מבאר היטב בשם תשובת דרכי-נועם. וצריך עיון קצת לדינא כמה שכתב דאם לא הניחן וכו' דיכול להחליפם, דפשוט דמקורו מלקמן בסימן מב בחרתי דיכול לשנותם, והלא לפי המבואר שם באחרונים אין מותר רק להוריד מחמורה לקלה אבל לא לחול, דהזמנה לגוף הקדושה מלתא הוא, והכא הלא המחבר הוזה בעצמו סבירא ליה לקמן דזה הוא בכלל הורדה לחול. גם מה שכתב אחר-כך: ואפילו אם התנה עליהם וכו' דמקודש לחול וכו', עיין בשערי-תשובה דמסיק דברצועות מהני תנאי, הוא פשוט, דהם רק תשמישי קדושה, ומהני תנאי בזה להורידן לחול, וכדלקמן בסימן מב סעיף ג. ואפילו בכתיב ופרשיות לענ"ד יש לעיין בזה, דהלא בקלף שנתעבד לשם פרשיות, דהוא הזמנה לגוף הקדושה ואסור להורידו לחול, הוכחתי לקמן בסימן מב דיכול לכתוב עליו שאר דברי-תורה משום דיש בזה על-ידי-זה על-כל-פנים קצת קדושה, והכי נמי בעניננו, הלא גם עתה אף דאין על הפרשיות קדושת תפילין על-כל-פנים קדושה יש בהן, והכי נמי הבתים הם תשמישים לקדושה, ואם-כן ליהני תנאי. ואין התשובה כירי לעיין בה. ואפשר דיש להקל על-ידי תנאי בשל-ראש דרכינו תם לרש"י אם אין לו פרשיות אחרים, וצריך עיון. עוד כתבתי בשם פרי-מגדים, דאם מצא רצועה וכו', והשמטתי תשובת יד-אליהו שמובא בבאר היטב, שבזמננו רובא של רש"י, ועוד עיין בספר פ"ת מה שכתב על זה. ולפי שדברי הפרי-מגדים מוקשי ההבנה אמרתי להעתיקו פה, זה לשונו: אם מצא שלי-יד [טעות טופר, וצריך לומר גס-כן "או של-ראש"] ורצועה בלא פרשיות, וספק שמא של רבינו תם, שפיר להניח פרשיות של רש"י ספק-ספיקא ורובא של רש"י ומעלין בקודש, ואנן בקיאין ורש"י עיקר; ועיבוד צריך עיון גם ברצועות מחול לקודש, והכן, עכ"ל. הנה מה שכתב "ספק ספיקא" פשוט דשמא הם של רש"י ושמא של רש"י עיקר, אך דמשום זה הטעם לכד היה מותר להניחו גם לשל רבינו תם, או דשמא של שניהם אסור, דהספיקות הם סותרות אהדרי, ולכן סיים: דרובא ואנן בקיאין ורש"י עיקר, אך סוף דבריו נפלאים הם, דבעיבוד אין שייך שמא עיבודן לשם תפילין דרש"י או דרבינו תם, דהלא העיבוד הוא סתמא לשמה? ונראה לעניות דעתי דכוונתו הוא, דלקמן בסימן לט סעיף ט איתא דאם לקח תפילין שלא מן המומחה כודק מהם ג' קציעות בחסר יותר ודי בזה, ולא חיישינן שמא עיבוד המוכרן שלא לשמן, דהכל בקיאין בזה; ולכן מסתפק הפרי-מגדים בעניננו, דלו יהי דהכל בקיאין שהפרשיות צריך עיבוד לשמה, הלא בעיבוד הבתים והרצועות אין נוכל לאמר שהכל בקיאין עתה בזה, דהלא יש בזה מחלוקת בין הפוסקים וכדלעיל בסימן לג, ואם-כן שמא אותו שנאבד ממנו עשה הבתים או הרצועות בלא עיבוד לשמה, ואם-כן הוא מעלה עתה מחול לקודש כלי הזמנה מעליתא דעיבוד; ומה דמתיר הגמרא ליקח תפילין דמשמע אף עם רצועות, דוקא בזמניהם שהיה ידוע אם צריך עיבוד או לא, ואין הכי נמי דבזמננו אם לוקח ממי שאינו מומחה צריך לדרוש מהמוכר אם היה הבתים ורצועות עיבוד לשמה, מה שאין כן בעניננו דאיירי במציאה, וזה הנראה לעניות דעתי ככוונתו. ובאמת צריך עיון גדול בזה בזמננו ברצועה הנמצאת, דשמא רק נשחרה לשמה ולא נעבדה לשמה, דהרבה יש שמקילין בזה ושלא כדוין הוא, וכמו שביאר השערי-תשובה לעיל בסימן לג, ועיין שם כמה שכתבנו שם, ומש"כ אם נודמן וכו', פמ"ג:

ועי' מג"א אות ו', ומיהו אם הניח ציור רק שרואה גם עתה אין ראי להניחם כל שהציור התפללו ערצת.

סימן לא

(א) שהן. עי' ט"ז מחלוקת אם מניחין תפילין צה"מ חלי צה"י, יש לומר שיש להניחם על המצח והוא המצח והוא המצח והוא המצח... (המשפט חוזר על עצמו)

מה שהקשה א"ר אות א' מיו"ד סי' רס"ה (בש"ך אות כ"ד) דאין לחלוץ תפילין עד אחר המילה דנקרא אות ותפילין אות, ולפ"מ כן קשה לדרכה אם מניחין מולול צאות המילה, יש לומר דאנו צולל מניחין תפילין אע"ג שיש לנו אות מילה כמ"ש הלבוש צפי כ"ט דשני עדים צעין ודי צנך, ובשנת יש מילה ושנת היא שני עדים וכשמניח אות שלישי או הוא מולול והס' דברי סמ"ג ואזכורהם הביאנו פ"ט.

(ב) וכן. עי' ט"ז. הסכים שלא לנרץ צה"מ ועוד דאי מנרץ נראה מתכוין למצוה ושמה אין מחויב ועובר נמי כל חוסין משא"כ כשאין מנרץ ומניח מספיקא לא שייך כל חוסין כל שעושה מספק עי' מג"א אות ז', ומ"ש לחולץ קודם הלל עכשיו נהגו לסלקן אחר קדושה של תפילין ו"ס ומ"מ צריך לנרץ לשמוע חזרת התפילה ויראה תפילין דר"מ אין להניחם צה"מ כי הוהרר מפליג בעונש ודי בתפילין דרש"י וספק ספיקא נמי הוה שמה הלכה חוה"מ פטור ושמה הלכה כרש"י.

והנה שנת אות היא ציני וציניקס ותפילין והיו לאות על ידך פירוש ע"י זה אנו עבדי יתנרץ דעזד הנושא חותם המלך הלכך בשנת יש אות אחר ו"ע אף על גב דלא כתיב אות שנת אקרי אצל חו"מ לא אקרי שנת ועיין רש"י מנחות ל"ו ע"ב שהן עלמן אות דכתיב אות היא זה בשנת (שמות ל"א פסוק י"ג י"ו) ואני ההדיק הכותב לולי דמסתפינא הייתי אומר מה דכתיב (ראשית א' י"ד) והיו לאותם ולמועדים אותם היינו ימים טובים נקראו אות, ומועדים היינו ראשי חדשים דר"מ נמי מועד אקרי, ועיין הלכות ראש חדש סי' תי"ט יע"ש היקשא ראש חודש למועד דכתיב ויום שמחתם ומועדיכם וראשי חדשים, יע"ש נטור ולבוש, ואפי' שפיר והיו המאורות לאותם לימים טובים שנקראים אותם, ולמועדים היינו ראשי חדשים, ורש"י פירש כשהמאורות לוקין כו'. מ"ש הט"ז נראה כשאי א"ר תירץ מפני המחלוקת ש"א לנרץ וי"א שלא לנרץ כמו בשכמל"ו דאומרים כשאי כו' יע"ש והלפ"ש תירץ דלרבינו אנו להורות שיש אות צה"מ קצת יע"ש לנרץ.

אם רשאי להפסיק צה"מ בין של יד לשל ראש עיין סימן כ"ה במג"א אות י"ז יע"ש.

סימן לב

(א) יתוב. עי' ט"ז. והוא צ"י לקמן גבי אם חיסר אין תקנה בשם הריי אכסמדי, אצל הבי"ח כתב צ"ש סימן

(כדי להבין דברי הפרמ"ג נקדים תחלה, במשנה מגילה דף י"ז. היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום לא יצא (ובתוס' שבת קט"ז כתבו דהוא הדין בס"ת) ובסוטה דף י"ז במשנה ואינו כותב (מגילה סוטה) לא בקומוס ולא בקנקנתום ולא בכל דבר שרושם אלא כדיו שנאמר ומחה כתב שיכול להמחות, ובעירובין דף י"ג ס"ל לר' ישמעאל דגם בס"ת אין מטילין קנקנתום וכתבו התוס' דגמר וכתב וכתב מסוטה, או מדרבנן, ור' מאיר ס"ל לכל מטילין קנקנתום חוץ מפרשת סוטה. ובגיטין דף י"ט במשנה בכל כותבין (גיטין) כדיו בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא. ע"כ. וגמרא שם תני ר' חייא כתבו במי טריא ואפצא כשר, וכתבו תוס' ומכיוא הכ"י שאומר ר"ח דדיו שמתקנין בעפצים לא מיקרי דיו מדתי ר' חייא כתבו במי טריא ואפצא כשר, משמע שר' חייא בא להוסיף על המשנה מכלל דאפצא לא היינו דיו דמתניתיין וס"ת בעי דיו, והרא"ש כתב בהל' ס"ת דאינה רא"י דמי עפצא לחדוי' אינו נקרא דיו אבל כשמערבין בו קומוס שקורים גומא נקרא דיו וכשר. והרמב"ם כתב בהל' תפילין דלכתחלה מצוה לכתוב בדבר שנמחק אבל כל הדיו כשרים, והל"מ בא רק למעט שאר צבעונים שאינו שחור, וכתב שם ואם כתב שלשתן (ס"ת תפילין ומוזוזות) במי עפצא וקנקנתום שהוא עומד ואינו נמחק כשרים. והבי' השהו דעת הרמב"ם להרא"ש, אף הרא"ש כתב שעפצא כשר רק כשמערבין לתוכו קומוס והרמב"ם לא הזכיר מקומוס נראה דס"ל להב"י דהיינו הך, דלרמב"ם עפצא כשר רק כשמערבין לתוכו קנקנתום, אבל הפרמ"ג ס"ל דשיטת הרמב"ם אינה בדברי הרא"ש, ויש לפרש מה שכתב הרמב"ם מי עפצא וקנקנתום שר"ל מי עפצא או קנקנתום ומצא דמי עפצא לחדוי' ג"כ כשר זה דלא כרא"ש, אמנם אם נפרש כן דברי הרמב"ם דעפצא לחדוי' כשר תקשה לדידי' קושיית ר"ת דמדמוסיף ר' חייא (בגיטין) עפצא אדיו דמתניתיין הרי דעפצא לאו היינו דיו, וגם יקשה דלפ"י זה קנקנתום לחדוי' כשר, והרי במשנה דמגילה תנן דקנקנתום פסול, ע"כ כתב הפרמ"ג דצריך לחלק בין קנקנתום למי קנקנתום, ובין עפצא למי עפצים, דקנקנתום פסול כמו שאיחא בפשנה, ועפצא עצמו ג"כ פסול כקושיית ר"ת, אבל מי קנקנתום ומי עפצא אפי' כל אחד לבדו כשר).

ברמב"ם פ"א מהל' תפילין הל' ד' ה' לכתחלה כותבין בדבר הנמחק ומעשן כו' ואם כתבו (באפצא) [בעפצא] (וקנקנתום) [וקנקנתום] שעומד כשרה, ולא הזכיר שיטיל קומא שהוא גומא (גומן) זה דלא כרא"ש שמצריך לערב בו גומא וכתב עוד בכל שהוא שחור כותבין דלא מיעטה ההלכה רק שאר צבענים עכ"ל הרמב"ם, ומ"ש הרמב"ם (עפצא וקנקנתום) (וקנקנתום) [וקנקנתום] וי"ו הפירוד, כלומר או (קנקנתום) [קנקנתום]. נמצא לפ"ז דכל חד לחדוי' כשר, ועי' גיטין י"ט ע"א משנה דיו קומוס קנקנתום ותוס' ד"ה דיו יע"ש שכתבו בשם ר"ת דדיו שלנו שנעשה מעפצא פסול, ועי' ב"י כאן בשם הרא"ש דעפצין לאו דיו, עם קומוס הוי דיו. ובפ"י המשנה בפ"ב דסוטה י"ז ע"ב אל חיבר שהוא עפצים עם קנקנתום כשר, וביאר המעתיק אל חיבר עפצים וקנקנתום כתוכו מעורבים, ובסוטה אין נוחן קנקנתום דכתיב ומחה שיכול למחות, ומשמע ודאי דעפצין נמחק שפיר רק קנקנתום אין נמחק, דאל"כ בסוטה גם (עפצין) [עפצין] לא יהא נוחן, ובמשנה שם איתא דאין נוחן קומוס וקנקנתום אבל עפצים אינו נזכר במשנה, ופרק א' מתפילין כתב הרמב"ם עשן במי עפצים (ונמחק) [נמחק] רק עם קנקנתום אינו נמחק (דברי המעתיק שם עפצא לחדוי' אין נמחק אינו נכון דהרי כתב בהל' תפילין שמנים במי עפצא נמחק, ושם במעתיק הגירסא אין נמחק).

העולה מזה קומוס זהו גומא, וקנקנתום הוא מין עפר כמ"ש המעתיק שם, וקומוס גומא שרף אילן, ועי' תוס' מגילה י"ח ע"ב ד"ה קנקנתום, ולפ"ז דעפצא נמחק נאמר מ"ש הרמב"ם בעפצא וקנקנתום שאין נמחק לאו פירוד הוא, ופירוש עפצא וקנקנתום מעורבים דאו אינו נמחק מפני קנקנתום שבו, שאם נפרש

חוצץ מעל בשרו לכן נחשב שעושה מעשה אחרת שזה נחשב גרמא כדלעיל. וגם ר' יוסי יסבור רש"י שלא יפלוג ברחיצה שאסור משום מחיקה דבזה לא פליגי. ומסתבר שגם התו"י לא פליגי אלא משום דסברי דגם רחיצה הוא מעשה אחרת כשאינו רוצה להעביר דיו של השם רק לכלוך אחר או רק להתקרר אבל בעיקר פירוש גרמא לא פליגי (ודברי התו"י צ"ע דכתב פירוש רחיצה הוא דוקא כל גופו שהוא עומד ערום הא סתם לא ירחץ נאמר שהוא אף ברחיצת ידיו ורגליו לבד שאינו עומד ערום ומ"מ אסור אם השם נכתב שם וא"כ הוא רק כפרש"י וצ"ע). ומה שמשמע שכת"ר מוכיח מתו"י דיומא דכה"ק חמירי משם הנכתב לבדו איני רואה משם שום ראיה דלא חידש שם יותר ממה שמפורש בגמ' שבת אלא מה שגם באיסור לא ירחץ הוא מצד עמידת ערום ולא מצד מחיקה כמו בטבילה לרבנן וא"כ יש גם לומר כתירוץ הב' שרק בשם על בשרו שלא אפשר התירו אבל ודאי מסתבר שכה"ק חמירי כדהחמירו בהו בענין הצלה אבל אין זה ייך להתו"י.

משה פיינשטיין

סימן ט

בענין הנחת תפילין של ר"ת

בע"ה

עש"ק שקלים תש"מ

מע"כ הוד כ"ק הגאון הצדיק מוהרמ"מ שליט"א

שגיאירפאן האדמו"ר מליובאוויטש

שלוח וברכה לעולם.

כאשר הודיעו לי בדבר יהו"כ"ק גאון מתעניין בדבר

קיום מצות תפילין אליבא דר"ת שעלי מצאתי

לנחוק לכתוב תודתי וגם טעמי ונמוקי.

הנה בהיותי בליובאן היו לי תפילין דר"ת מהודרין

אשר נהגתי ללובשן אחר התפלה אבל התנתי בלא נדר,

וכן כאשר באתי לכאן ברחמי טימים לבשתי הרבה שנים

כשמצאתי טובים לפי דעתי. והענין הוא דיש חלוק גדול

בין תפילין דרש"י שמחוייבין י"אף הצריך להדר ביותר

שהיו מהודרין, הא כשליכא אלא תפילין כשרין ואף

רק בדוחק מחוייבין ללובשן, ולכן במשך הזמן שהרבה

הרפתקאות עדו עלן בעוה"ר וגם נתמעטו סופרים ואח"כ

הרבה שנים לא היו כלל סופרין וגם לא קלף כשר

והוצרכו לקיים מצות תפילין רק באלו שכבר היו משנים

זרבה, אף שכבר גם מהודרין ביותר נתקלקלו ויש

שהיו עליהם שאלות זיימו באלו שהיו. אבל תפילין

זר"ת מארז שליכא חיוב אף דספק כלל, דהא נפסק

כרש"י וליכא בעלמא שום מקום דיסתפקו לדינא זה

איזו מאות בשנים שאף שהיו חולקין בתחלה הודו לבסוף

כשמעשיו ממש הוא לדבר אחר ורק אם היה פ"ר למחיקה היה גם המעשה ממש למחיקה שהכוונה לא תסלק המעשה אבל כיון שאינו פ"ר למחיקה אף שהוא פ"ר להפקר אין שייך להחשיב המעשה לזה רק לטבילתו שלכן הוא רק גורם. ולמה שבארתי מדויק מה שכל קושית הרשב"א הוא מכלי שתחת הנר ומנותן מים בצד הטלית שאחו בה האור. והחולקים על הרשב"א יסברו של"ד למשפסף שהכוונה אינה מסלקת לשם גורם משום דממעשה הטבילה ניכרת כוונתו שהוא לטבילה ואינו למחיקה. עכ"פ לכו"ע מוכרחין לפרש שהגורם הוא מחמת שאין עושה מחיקה אלא מעשה טבילה וא"א לומר כלל דנתינת מים על השם וכ"ש לכוונת מחיקה שיחשב רק גורם.

ומה שהקשה הרמ"ג עלי מהא דשבת דף קט"ו שהתירו לרבי להניח תרגום כתובים במקום התורפה אף שאסור לאבד בידים, לא ידוע לי איך מפרש כת"ר דכיון שודאי יתאבדו שם הא ודאי הוא כמשליך למים ובמה הוא עדיף מעריבה של טיט שסובר רבי לאיסור, אלא ברור לע"ד שמקום התורפה שאמר אינו מקום שעושה שירקב שם שזה ודאי אסור אלא שהמקום אינו מגרע כלום רק כיון שמונת במקום גלוי והפקר כדפרש"י שם ולא ישמרום מחמת זה כמו שעושיין לשאר ספרים המונחים במקום שמור ששומרין אותן שלא ירקבו בגלילה האמור בב"מ דף כ"ט וכדומה דכיון שמונת במקום גלוי והפקר הוא סימן שא"צ לשומרו וממילא ירקבו כשיגיע הזמן שספרים מרקיבין מעצמם כדרך הטבע בלא ימירה. אבל לא שבמקום ההוא ימהרו לרקוב שזה ודאי היה נחשב אבוד בידים בברור אף בלא חדושי שאסור. והגע עצמך מה יעשו הסוברים דגרמא אסור כמו לבן הנו"ב במה"ת סי' י"ז והובא בפ"ת רע"ו סק"ט עם זה שהתירו במקום התורפה דודאי דוחק לומר שיפרש שגם סוגיא זו וגם רבי שהלכה כמותו יהי' דלא כהלכה לבן הנו"ב אלא ודאי כדבארתי וא"כ לא קשה כלום אף לדידי שודאי היה נחשב אבוד בידים.

ולמה שבארתי ניהא פרש"י ביומא דף ה' ודף פ"ח שפי' בהא דלא ירחץ בשם כתוב על בשרו משום איסור מחיקה בלאו דלא תעשון שקשה ממסקנת הגמרא בשבת דף ק"כ שגם רבנן מודו דמותר גרמא כדהקשה בתו"י שם. דרש"י סובר שברחיצה שהוא כדי להסיר הלכלוך מבשרו נמצא ממילא שהוא עושה ממש מעשה העברת השם מבשרו שע"ז לא יועיל כוונה לרחיצה בעלמא ולא איכפת ליה שישאר השם לסלק משם מעשה לשם גורם ולכן אוסר בנתינת מים לשם ואף אם לא יהי' פסיק רישיה כדכתב הרשב"א מטעם דבארתי שזה שהופקר השם בזה למחיקה נמי הוא האיסור ממש כדבארתי לעיל ורק בטבילה מותר משום שאינו עושה כלל מעשה העברת הלכלוך אחרי שאין

שבהרבה פעמים לא היה זה דבר נקל, וכיון שאינו חיוב בעצם וגם התנתי בלא נדר לא דחקתי עצמי בזה. והענין הוא ממה שהסופרים עתה שרוב המניחין תפילין דר"ת הם מקהלות החסידים, ומאחר שחסידי חב"ד הם נהגין לעשות כש"ע הרב נעשין התפילין כפי שסוברין שכן הוא דעת הרב זצ"ל, אבל הוא דבר תמוה דהנה בש"ע הרב בפנים סימן ל"ב סעי' ג"ב כתב מפורש בתפילין דרש"י דכיון שא"א לעשותה סתומה לדברי הכל לפרשת והיה אם שמע יעשה סתומה להרמב"ם שהוא דיוהר שלא להניח ריח בסוף פרשת שמע ואם הניח ריח יהיה בפתות מט' אותיות ויתחיל והיה אם שמע באמצע השיטה אחר שיעור ט' אותיות חלק, ותוא כמפורש בדברי המחבר בש"ע שם סעי' ל"ו ובתפילין דר"ת בסימן ל"ד בסוף סעי' ג' כתב הרב למנהגנו שעושין סתומה שלא להניח חלק כדי ט' אותיות בסוף פרשת והיה כי יביאך ולהניח חלק כדי ט' אותיות בראש השיטה העליונה ולהתחיל והיה אם שמע אחר זה, והאריך בסימן ל"ב שם בטעם שאין להניח ט' אותיות חלק בסוף פרשת שמע דהא חלק זה הוא סימן שפרשת והיה אם שמע שלאחריה תהיה פתוחה וכשליכא חלק כדי ט' אותיות הוא סימן שתהיה סתומה, וכונתו דלכן אין לעשות דבר הסותר אף אם נימא שאינו פוסל אם יתחיל עכ"פ באמצע שיטה וכן איתא במ"ב סימן ל"ב בבאור הלכה בסעי' ל"ו ד"ה ואם מניחים, ולע"ד היה גראה מדמקפדין שלא יניח חלק כשיעור ט' אותיות בסוף פרשת שמע, הוא פסול בתפילין, דאף שלא פסיל זה בס"ת דכיון דבהיה זה דרך הזדמנות אין להחשיב זה להוכחה שהפרשה שאחריה תהיה פתוחה כיון שהוא בלא כוונה שלכן אף בכוונה מחמת שטעה וחשב שצריך לכתוב פרשה שאחריה פתוחה אינו כלום שהרי ממילא לא ניכר בזה כוונתו ואין לפסול מצד זה, ואף אם היה זה איזה פסול הרי בס"ת יכולין לתקן והוי זה שיתחיל לכתוב פרשה שאחריה באמצע שיטה תיקון ממילא דהרי כתבה באמצע שיטה ועשאה סתומה כמו שהיא צריכה להיות, אבל בתפילין שלא שייך שיהיה זה בהזדמנות שהרי אין לו אלא פרשה זו דוהיה אם שמע לפניו לכתוב וידוע לו הגידון איך לכותבה וגם נקל לפניו לצמצם באיזה מקום לסיים וכדכתב הרב שם שתפילין חלוק מס"ת לענין זה, שא"כ צמצם בכתובתו להניח בכוונה שיעור ט' אותיות חלק שאין שום טעם אלא בשביל שכוונתו שתהיה פרשת והיה אם שמע פתוחה שאולי הוא כעשיית מעשה שתהיה פתוחה ובמה שהניח אח"כ חלק שיעור ט' אותיות והתחיל לכתוב והיה אם שמע הרי עשאה סתומה, ושני הדברים ניכרין שנמצא שהיא בשני השמות שזה הוי פסול כיון דהיא בשני השמות והכשר דפרשה הוא דוקא שתהיה בשם אחד פתוחה או סתומה, דהוא דוחק שיהיה קפידא שלא לעשות אם היה כשר. עכ"פ אף שלא נימא שהוא הוכחה לפסול

הם או תלמידיהם, ואף אלו שלא ידעו מתחלה שאיכא כלל שיטה כזו דרש"י, שהוא הר"י אברצלוני שהיה מרבתינו הראשונים כתב על מה שאיתא בשמושא רבא כשיטת רש"י כדהביאו התוס' מנחות דף ל"ד בד"ה והקורא בסופו, דהוא טעותא שמצינו בהאי שימושא שמוזה הוכיח שאין לסמוך עליו כלל, ואילו ידע משיטה זו דרש"י שסבר כן בפשיטות שודאי הוא משום שכן סברו גם רבותיו ועוד הרבה לא היה כותב בשביל שהוא חולק ע"ז שהוא טעות, הרי ג"כ דאי שתלמידי במשך הזמן הודו, וכבר העיד הכ"מ דכבר פשט המנהג בכל מקום אשר שמענו שמעם כדברי רבינו ורש"י בסדר הפרשיות. ורק שמ"מ כיון שהיו סוברין כן ר"ת והרבה מרבתינו הקדמונים, וגם סברו שכן סובר ר' האי גאון שכן הא כותב הראב"ד בהשגתו רבינו האי ז"ל אינו אומר כן וכן כתבו חכמי לונגל קבלנו מרבתינו שקבלו מהגאונים ורבינו האי בראשם דבעינן היות באמצע, עד שהרמב"ם כתב בתשובתו להם שאינו כן ותפילין של רבינו האי גאון היו כסדר הרמב"ם ורש"י, וכתב שכן הרבה גאונים סוברין וכל אנשי ארץ הצבי הקדמונים חולקים ע"ז, שלכן כיון שהיו מתחלה הרבה מקומות שעשו כר"ת וגם מקומו של הרמב"ם נהגו כן תחלה, טוב לצאת גם שיטת ר"ת אף שכבר נפסק ונתפשט דלא כמותו, שלפי הגמ' דיבמות דף ק"ב אף אם יבא אליהו ויאמר דישנו לעשות כר"ת לא ישמעו לו בין לרבה בין לר' יוסף, (ורק ב"ד הגדול של ע"א סנהדרין בלשכת הגזית אם יסברו כר"ת מסתבר שיוכלו למיפלג ולפסוק כר"ת), שלכן ניתא מה שלשאר השיטות דאיתא בתפילין לא חששו משום דמעולם היו רק יחידים שחלקו ואף למדת חסידות ליכא מעלה להתנהג גם לצאת כל השיטות אף של היחידים, אבל כשיטת ר"ת שנהגו למעשה הרבה קהלות גדולות טוב להתנהג לצאת גם ידי שיטתם, וכיון שהוא שלא מצד חיוב דספק ואינו חומרא מדינא לא נהגתי אלא כשהיו התפילין ברור בכשרותם ובהדרום, אבל כשנעשו עליהו חששות שלא ברור שאקיים בהו גם לר"ת לא נהגתי, שלכן מאחר שכבר נעשו חששות עליהו לא הטרחתי להוציאם ממקומי מליובאן שהיה דבר קשה מאד והוכרחתי להניח שם עוד הרבה ספרים שלא הניחו ליקח עמי וגם כתבים שלי לא יכולתי להוציאם משם עמי.

וכשבאתי לכאן לא השגתי תפילין דר"ת מאלו המצוין שיהיו לפי דעתי אלא פעם אחד נודמן לי להשיג תפילין דר"ת ישנים אבל טובים שלבשתים הרבה שנים עד שהוצרכתי לגנוזם, ותפילין דרש"י המחוייבים השגתי שני פעמים ע"י אחד בא"י כפי מה שאמרתי שיעשו, אבל לא הטרחתי כל כך בשביל תפילין דר"ת דליכא חיוב ממש וגם לא חיוב דמנהג אף שאבא מארי זצ"ל הניח כל ימיו אבל לא נהג באופן שיתחייבו גם בניו מדין מנהג, וגם בשביל הוצאה גדולה כשכותבין ביחד

02/07/2018

מ"מ הרי הוא קפידא גדולה מדהצריכו שלא יהיה חלק בסוף שמע כשיעור ט' אותיות.

אבל בקונטרס אחרון אות י"ב איתא אמר הכותב ידוע ומפורסם לכל סופרים מובהקים דמדינתנו שהנהיג הרב להניח ריוח דוקא בסוף פרשת שמע כשיעור ט' אותיות גדולות וגם קודם התחלת פרשת והיה אם שמע להניח ריוח כשיעור ט' אותיות גדולות ונכתב במוקף וראיתי כתוב ע"ז אצלו פלפול עמוק וחרוף באריכות גדול ונאבד, ובסוף נכתב ובשעה שכתב הש"ע שלו נמשך אחר דעת הב"י בש"ע שלו ואח"כ חזר בו, והוא תמוה לסמוך שחזר בו ע"י מה שהסופרים אמרו שציוה להם בעל פה ולא ציוה שיכתבו זה שחזר בו אלא שידפיסו בפנים כמתחלה שלא לעשות כן ובטעם נכון אך שמ"מ יעשו שלא כמו שכתב, וגם תמוה שיצוה זה רק להסופרים ולא לבניו הגאונים ולתלמידי המפורסמים, וגם אם חזר בו בזקנותו הרי היה נמצא שהרב בעצמו ובניו הגאונים וכל תלמידיו לבשו כל הימים תפילין שלא כשיטתו באמת ולא יאמר להם שאין זה כדסובר עכשיו ואם ירצו לעשות תפילין הראוין ללובשן לכתחלה יכתבו פרשיות אחרות.

ולא שייך להביא מהא דשני הגרדיים משער האשפות בעדיות פ"א מ"ג שהעידו משמיעה ואבטליון דג' לוגין מים שאובין פוסליון המקוה אף שגם הלל דאמר שם מלא היו מים שאובין פוסליון נמי אמר זה משמיעה דשמיעה ואבטליון כמפורש שם בפ"י הרמב"ם בשם אביו שלכן אמר בלשון מלא היו וכן איתא ברש"י שבת דף ט"ו ד"ה שחייב ומוכרחין לומר דשיעור ג' לוגין אמרו אחר זמן שזה לא שמע הלל, התם היה זה בלמוד שמיעה ואבטליון שכל מי שהיה בא לשם היה שומע זה וכדמסיק בתוספתא לפי הגירסא שגריס רש"י בשבת למה הוזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מביה"מ שהוא לומר שלכן הוצרכו לידע מהם מחמת שהם היו אז והלל ושמאי לא היו אז בביהמ"ד, וגם הגרדיים היו ג"כ תנאים וגדולי עולם מתלמידים קבועים דשמיעה ואבטליון, ולא שייך לכאן שהיה זה ציווי מהרב להסופרים שודאי הי"ל יותר לצוות לבניו ותלמידי הגאונים. וגם הא משמע שציוה להם בלא טעם לעשות שלא כהמחבר בב"י ובש"ע אך שראו כתוב ע"ז אצלו עמוק וחרוף וסוברין ששם היה כתוב טעם אבל עכ"פ ליכא שום אדם שידוע הטעם שהיה כתוב שם ונמצא עושין עתה שלא כהמחבר והסכמת הרמ"א כדכתב המג"א שהיש מכשירין מודו דעדיף לעשות והיה אם שמע שתומה וכוונתו כדכתב המחבר והוא מהא דלא הגיה ע"ז הרמ"א והרב בעצמו בלא שום טעם רק ע"ז שיודעין שהי"ל טעם, ויקשה הא אף אם אמת כן אין להתלמידים לעשות כשאינן יודעין טעם בעצמן כמפורש בב"ב דף ק"ל דא"ל רבא לר"פ ולר"ה בדר"י כי אתא פסקא דדינא דידי לקמייתו וחזיתו

ביה פירכא לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוניה דאי הואי התם דלמא הו"א לכו טעמא מגמר גמי לא תגמרו מניה דאין לדיין אלא מה שענינו רואות, ואף שרבא אמר בלשון דלמא הוא רק מצד העונה אבל הא ברור שהי"ל טעמא ואין משיבין את הארי לאח"מ אך שמ"מ אין להם לעשות כרבם רבא מאחר שעכ"פ הם אין יודעין הטעם, וכן הא מפורש בגיטין דף פ"ג דעל מה שא"ר יהושע להדי' זקנים שהשיבו על דברי ר"א לאחר פטירתו אין משיבין את הארי לאח"מ הקשה הגמ' למימרא דר' יהושע כוותיה ס"ל והא איהו גמי מיפרך קפריך ומתריץ ה"ק להו לדידי גמי אית לי פירכא מיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאח"מ, חזינן דאף דאין משיבין לאח"מ לבטל דבריו והם כדברי אלקים חיים ובמתיבתא דרקיעא ילמדו גם דבריו והקב"ה יאמר אליעזר בני כך הוא אומר מ"מ אין לפסוק כן דהא פליגו עליה ואין הלכה שם כר"א, וזהו שאמר להו רבא דאף שלא תקרעו אותו מ"מ לא תגמרו מיניה אלא תצטרכו לעשות כדעתכם משום דאין לדיין אלא מה שענינו רואות, ומה שפ"י רשב"ם ושמא גם אתם תמצאו תירוץ לקושייתכם משום שהתם לא היתה מימרא דרבא בהלכה אלא פסקא דדינא למעשה שפסק ומסר לאדם להיות ראיה בידו שהיה להו לקרוע כיון שלא יעשו כפס"ד זה לכן הוצרך לפרש דשמא ימצאו תירוץ להקושיא, אבל מימרא בהלכה אין צורך לפרש זה משום דאף אם יפסקו שלא כמותו צריך ללמוד דבריו כמו שמחוייבין ללמוד אף דברים שכבר נפסק שאין הלכה כמותם כדאיתא בכל הש"ס במשנה ובגמ' והקב"ה ג"כ מחזר על דבריהם, ועיין בריש עדיות שתנן טעמים אחרים ובודאי צריך באור שהרי אף דברי ב"ש וכל מה שאמרו התנאים ואמוראים אף שאין הלכה כמותם הם דברי אלקים חיים כמפורש בעירובין דף י"ג והקב"ה מחזר על דבריהם ועוסקין במתיבתא דרקיעא גם בדבריהם ושפתותיהם דובבות בקבר כשלומדין תורתן, ופשוט שצריך לברך ברכת התורה גם כשיעסוק או רק בדברי ב"ש ובדברי התנאים שלא נפסק כמותם, וצ"ע שם ויש להאריך טובא בזה ואין כאן המקום, עכ"פ אף אם האמת שחזר בו וכתב תשובה בטעם נכון כיון שעכ"פ עכשיו אין יודעין זה אין לעשות כן למעשה מאחר שעכשיו אין יודעין זה בעלי הוראה חכמי הדור דאין לדיין אלא מה שענינו רואות כדאמר רבא, ולא רק בדיני ממונות אלא אף באיסור והיתר כמפורש שם ברשב"ם ריש דף קל"א מהא דברייתא דגדה דף כ', ולכן תמיהני מאד על זה וכיון שכן נוהגין הסופרים גם בתפילין דר"ת להניח חלק בסוף פרשת והיה כי יביאך כדי ט' אותיות ובתחלת פרשת והיה אם שמע חלק כדי ט' אותיות לא לקחתי מאלו התפילין דר"ת.

ועתה כאשר הודיעו לי בשם כ"ק הו"ג שליט"א שיש

סופר מובהק אצלו שנכון לשלחו אלי ולצוותו שיכתוב

שלא שייך לצאת ידי כל השיטות ומוכרחין להורות לאלו השואלים ואין ידעין למי לסנות אלא אלי, והוא דבר שלא ידוע גם המנהג שנהוג עכשיו, והוא באיטר יד להנחת תפילין שאף שהרמ"א בסימן כ"ז סעי' ו' כתב והכי נהוג כה"א שהביא המחבר שהיד שכותב היא חשיבה לענין זה ומניח תפילין ביד שכנגדה, לא משמע כן מהד"מ אות ד' שכתב ומ"מ גראה לי לנהוג כדברי הטור וסמ"ק דכתראי אינון, ולא כתב שנהגו כהטור והסמ"ק בנתינת טעם מחמת דכתראי אינון ומשמע שגם צריך להגיה ברמ"א שעל הש"ע ולגרוס והכי יש לנהוג דהוא כמו שכתב בד"מ, ולכן רבו החולקין עליו דהב"ח סליג רק בחדא דהוא כשכותב בימין אף שעושה שאר מלאכות בשמאל הוא בשמאל כל אדם בשביל הכתיבה אבל כשכותב בשמאל אינו משנה בשביל הכתיבה להניח בימין כל אדם אלא כיון דשאר המלאכות עושה בימין הוא מניח בשמאל כל אדם, וסובר שגם הרי יחיאל שמחדש מעלת כתיבה הוא רק שהכתיבה בימין עושה שלא ישנה מדין כל אדם ולא לענין שהכתיבה עדיפא מכל המלאכות וגם לשנותו מכל אדם דתרתו בעינין לשנותו מכל אדם, ומפרש הטעם שחשיבות יד כהה תלוי ברוב מלאכות וזהו הכרח להנחת תפילין בימין לאיטר שתהא היד כהה יד ימינו אך אף שהיא כהה אם כותב עכ"פ בה אינו מניח בה מצד חדוש התורה וכתבתם וקשרתם דצריך שתהא הקשירה ביד שכותב בה שממילא הנחה בשמאל אף שאינה יד הכהה בו דהרי אינו יכול לעשות בה רוב המלאכות, ואולי דרשינן כן לפירושו משום דלא נבטל לגמרי שם יד כהה מיד השמאל דהאיטר מאחר דאצל כל אדם היא יד הכהה, ומה שמשמע למדרש כן מהקראי הוא משום דאם היה תלוי רק בכתיבה הרי היה נמצא דלא תלוי כלל ביד כהה וא"כ ידכה דכתב רחמנא למה לי ולהב"ח הא ודאי תלוי ביד כהה.

והגר"א סובר לגמרי כשיטה ראשונה בש"ע דיניח תפילין ביד שתש כח דבעינן יד כהה וליכא שום מעלה בכתיבה ואולינן בתר רוב מלאכות שלכן אף אם נימא דהגירסא ברמ"א הוא והכי נהוג אף שהוא נגד לשונו בד"מ אין מנהג זה שוב עכשיו שהרבה עשו כהב"ח והרבה יש שנהגין כהגר"א, ולהצריך לאיטר כזה להניח שני זוגות תפילין בזא"ז ולא יברך כלל על תפילין או להצריכו בשביל הברכה שיניח השני של יד בזה אחר זה בכרכה קודם שיניח השל ראש וכשיהיה עליו של יד השני יניח גם של הראש ויחלוץ של יד השני ויניח של יד הראשון וימצא שגם בברכה קיים וגם שיהיה גם על של יד שיצא בו בודאי יחד עם השל ראש, לא מסתבר כלל שהוא טירחא גדולה מאד ולא מצינו בספרי רבותינו עצה כזה, ולכן הא מוכרחין אנו להכריע בזה למעשה איך להורות להשואלין אותי דבר ברור, מה שנראה לע"ד, שיש הרשות וגם הוא חיוב

עבורי פרשיות דתפילין דר"ת כרצוני הוא דבר גדול מאד, לכד מה שאוכל לקיים גם מצות הנחת תפילין דר"ת כפי מה שנהגתי, וענין הממון ב"ה שעורני ויעורני לשלם להסופר כפי אשר יבקש וישיג הסופר בתים טובים.

ובודאי הסופר יכתוב גם ככתב הב"י, שאף שבארתי שבעצם כל הכתבים שאיכא הרבה שכותבין סת"מ שאיכא אצלינו שלש כתבים כולם הם מסיני, ורק א"א לכתוב פרשיות דתפילין ומזוזה אלא בכתב אחד משום שיהיה פסול מדין מנומר, אבל מ"מ אנו נוהגין שהכל יהיה בכתב הב"י בין מזוזה ותפילין ובין ס"ת בביתכ"ג שאני רגיל להתפלל, ויהיה כתבו נאה.

משה פיינשטיין

סימן י

אם לנשק התפילין כשמניחן

ראיתי לחכם אחד שהביא רא"י מכריכת רצועת תפילין של יד שלא הוא הפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, שגם הנשיקה הואיל ומצוה שוב לא הוא הפסק בין תפילין ש"י לש"ר. והנה מהכריכות רא"י לדין דהא הטור כתב בסימן כ"ה בשם הרא"ש דיניח של ראש קודם שיכרוך סביב זרועו מטעם שהכריכה אינה מן המצוה, ופסק כן השו"ע בסעיף י"א, אך המג"א ס"ק י"ח כתב שהאר"י כרך קודם שהניח של ראש משום שסובר דהכריכה מצוה היא, ופירש במחצית השקל דלהרא"ש אינה ממצות הנחת תפילין דכן איתא בב"י בטעמו, והאר"י סובר דהכריכה היא ממצות הנחת תפילין, וא"כ נשיקה שודאי אינה ממצות הנחת תפילין לכו"ע אפשר הוא הפסק, אך מסבירא נוטה שאינה הפסק כיון שאין בזה ענין לצורך הפסקה כלל.

סימן יא

ברור הוראה בהנחת תפילין באיטר שחלוק הכתיבה משאר מלאכות שכן הייתי מורה ולא ידעו הרואים הטעם בברור

בע"ה

כ"ז שבט תש"מ

לכבוד נכדי היקר חביבא דנפשאי הרה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א בברכת שלום וברכה.

ענף א'

הנה אף שאינני שייך להכריע בדברי רבותינו איך לעשות למעשה בשום דבר, אבל הא איכא דברים